

Како је економска криза «ударила» и на БиХ, упркос почетничким политичким тврдњама да ће је што заобићи, што «тек» окрзнати, тако и дугогодишња оморина у БиХ постаје тежа и за странце и за домаће политичаре, а о становништву да и не говоримо. Као што се иза нагомиланог устајалог ваздуха чека киша, тако, изгледа, и у БиХ једни друге нацивљавају у нади да ће после кише бити све и мало лакше и мало бистрије. И још приде верују – аколи буде и снажног невремена – да ће баш њихов комад крова над главом плус окућница остати што мање оштећени после непогоде.

Економија на апаратима као пут у «ресетовање» унутрашњих односа

Проглашавајући се за домаћу противградну превентиву, странци су се потрудили да увере грађане све три вере и нације плус остале да ће им предстојећи кредит ММФ-а од нешто више од 1,2 милијарде евра у наредне три године продубити/пробудити веру у лични и колективни опстанак, а домаће «слуге народа» су се, просто, утркивале да још више увере своје «народне господаре» да ће их са новим државним кредитом сачекати друштво у коме ће имати више шанси за опстанак него што су ономад имали. Но, за сада могу бити задовољни само поменуте «слуге» и страни «господари»: ови први одбиће себи десетак процената од плате, док ће нешто осетније кресање репрезентације некако преживети; ови други остаће дебело преплаћени, на (не)срећу од страних пара, што добрим делом и објашњава чињеницу да њихов (не)рад за последицу често има тренирање ионако истањених живаца локалног становништва оглашавањем вештачких узбуна и изазивањем политичких забуна.

Елем, економски суноврат БиХ је постао толико очигледан, да га ни неколико стенд бај аранжмана ММФ-а заједно са «бескаматним» кредитима исламских банака не би могли сакрити. Упркос статистичкој чињеници да спада у земље с малим спољним дугом, огроман унутрашњи дуг који ће расти више него што се смањују сви буџети у оба ентитета и на нивоу БиХ, у великој мери оголиће тмурну стварност. Та слика ће, дакако, бити суровија у Федерацији БиХ, него у Републици Српској: већи пакет социјалних давања у мало већем ентитету биће доста сиромашнији, а већ сада се предвиђа да ће мало и каснити и да ће новац бити дељен мањем броју корисника неголи до сада. Чак ни огромна администрација распоређена претежно по партијско-рођачким везама у десет кантона, свикла на релативно угодан живот, тешко да ће моћи да се одржи сем уз помоћ политичких трикова, што домаћих, што страних. Само је, заправо, питање до када ће страни «господари» сматрати да је продужавање ове агоније у ФБиХ безбеднији

пројекат од свођења тамошње администрације у стање које се може одржати и издржати.

Реч је, дакле, о двоструком или, чак, троструком смањењу броја кантона, односно административно-територијалном преуређењу ФБиХ, о чему се већ неколико година говори у дипломатским круговима, али не тако отворено како се ни би иритирали бошњачки политичари који у свему виде само и једино «легализацију етничких подела». С друге стране, странци већ годинама толеришу Бошњацима неуставну «легализацију» тих истих подела, садржану у њиховом одбијању да ускладе кантоналне уставе и федералне законе са одредбом Устава БиХ о конститутивности свих народа на целој територији БиХ, па Срби у неколико кантона и формално-правно остају грађани другог реда.

Но, ефекти текуће светске економске кризе, који се у БиХ већ сада испољавају на поражавајући начин за најшире слојеве становништва (само је до сада око 50 000 људи остало без посла), уз скромне могућности да буду амортизовани са било које стране споља - представљаће додатни ветар у леђа иницијативи за «сређивање» стања у ФБиХ. Наравно, тињајуће незадовољство босанских Хрвата, који су пре неки дан по ко зна који пут јавно прогласили ФБиХ за «немогућу мисију», већ одавно је урачунато у замишљени пројекат преуређења не само тог ентитета, већ и целе БиХ. Ипак, остаје да најпре дочекамо оног који ће, након економске непогоде која се надвила над Федерацијом БиХ, прогласити коначан банкрот тог ентитета и, што би се рекло, «ресетовати» бошњачко-хрватске односе.

Срби у Републици Српској овде би очекивали тачку, а сами би је и ставили на овом месту да могу, али то, просто, није могуће. То што РС банкрот неће дочекати, барем не у догледно време, не би требало да буде снажна утеха ни за политичко вођство, а за становништво још и мање. Елем, администрација у овом ентитету је бројчано знатно мања него у суседству, али је устројена мање-више на истим партијско-рођачким «принципима» као и у ФБиХ, а разлика се, је ли, своди на боју страначких дресова. Но, сва је неприлика да ће се социјалне разлике и у РС увећавати и да од осетнијег раслојавања никако неће моћи да буде поштеђено ни српско становништво. А изгледа да ће највише од вештине владајуће структуре зависити у ком обиму ће се осетити надолazeће социјалне тензије. Наредна, изборна 2010. година представљаће тест тог (не)успеха власти у Бањалуци, односно опозиционе понуде: уколико влада Милорада Додика не буде правила политичке прекршаје према својим суграђанима – а један од најозбиљнијих представља додела милионских кредита Инвестиционо-развојне банке РС премијеровом брату и сину – раслојеној српској опозицији требаће много више од критике Додикове власти, уколико намерава да убеди своје сународнике да представља озбиљну алтернативу тој власти.

И једнима и другима требаће, такође, много више такта према ојађеним сународницима како им, у текућој оморини, не би начисто огадили српску политичку сцену пошто страни «господари» БиХ озбиљно крену у «ресетовање» не само бошњачко-хрватских, него целокупних односа у земљи. Чини се да су се, ипак, водеће политичке партије Срба у РС у последње време прећутно сагласиле о минимуму националних интереса у предстојећим политичким процесима, што и није тако лоше, имајући у виду да су раније знали да на велика звона потписују заједничке јавне изјаве, да би их различито тумачили чим би се разишли. У прилог томе говори јединствено држање свих партија које окупљају српско бирачко тело у РС у погледу закључака Народне скупштине РС које је поништио високи представник Валентин Инцко. Такође, готово да су истоветни ставови српских политичара на власти и у опозицији у вези Инцкове одлуке да ОХР изврши технички попис имовине у БиХ која ће касније бити предмет поделе. Српски политичари једнодушно изражавају здрав степен сумње према Инцковим намерама, које, саме по себи, у овој ствари не морају бити лоше. Но, да се касније не би, уз помоћ разних виђених и невиђених трикова, те намере не би претопиле у лоше поступке, српски политичари већ сада тврде да неће пристати на поделу оног дела имовине на који право полажу ентитети, позивајући се на Дејтонски споразум и подсећајући да је то највећи део имовине у БиХ.

Жамор на плутајућој евроатлантиди

Питање расподеле имовине између државе и ентитета само је једно у низу великих нерешених питања у овој земљи: ту су још и неиспуњени услови за стицање безвизног режима са ЕУ, па чувени магловити услов «стабилизација ситуације» за трансформацију ОХР-а у ЕУСР, па уставне промене које нису услов за поменути трансформацију, али јесу за «брже интергације» у ЕУ... Елем, као нико и никад пре тако оштро, баш је одлазећи европски комесар за проширење Оли Рен, током недавног боравка у Сарајеву, поручио да без уставних промена БиХ неће моћи рачунати ни на статус кандидата за чланство у ЕУ. На четири густо куцане странице текста које није успео да сам прочита посланицима Парламентарне скупштине БиХ јер му је позлило, Рен је поручио овдашњим «слугама народа» и оно што они мање-више знају, али неки не желе тако често да чују: да је БиХ квазипротекторат и да као такав никако неће моћи да се приближи Унији.

Али, ни Рен, ни пре њега гласовити Хавијер Солана ни до сада нису превише желели да се упуштају у меритум, а за то још мање воље имају остали бриселски чиновници и дипломате. Једина порука је да се Срби, Бошњаци и Хрвати међу собом морају договорити о томе у каквој држави могу да живе, с тим да, је ли, никако не доводе у питање њене спољне границе. Јасно је, међутим, свакоме иоле поштеном посматрачу

локалних прилика да те границе ни Срби, ни Хрвати одавно већ не доводе у питање, како то почесто – посебно у погледу Срба - воле да спочитавају бошњачки политичари. Зато је сва садашња политичка дискусија вођена – и зато ће се сва будућа дискусија водити – око модалитета уређења унутрашњих односа међу три народа. Српски политичари, заправо, настављају да воде политику грчевите одбране преосталих права стечених Дејтонским споразумом, а Хрвати настављају да се боре да стекну снажније гаранције од постојећих за одбрану од политичке доминације Бошњака. С треће стране, бошњачки политичари, укупани у троуглу Сарајево-Зеница-Тузла с погледом према Цазину и Мостару, све што је ван тог дело/видокруга и даље претежно сматрају одметничким делом њихове сопствене државе.

У таквој ситуацији «европски стандарди» се поимају, на све три стране, најпре као инструментариј за остварење сопствених циљева. Да ли је то нужна последица досадашњег деловања европских дипломата и чиновника ? Чињеница је да они не дају готове рецепте и да још кажу да такав рецепт од њих нико у БиХ не треба ни да очекује. Шта више, тешко је поверовати да они уопште имају тај чудновати еликсир младости за БиХ.

Но, таква реторичка очекивања нестрпљиво испољавају бошњачки политичари, уздајући се да ће се, спровођењем «европских стандарда», некако домоћи што више централизоване државе. Извесне разлике у том стремљењу међу бошњачким политичарима могуће је пронаћи, што у последње време страни «господари» покушавају да истакну: чак је и сам амерички потпредседник Џозеф Бајден током своје посете Сарајеву, баш уочи последњег Конгреса СДА, јавно похвалио вођу те партије Сулејмана Тихића као лидера на којег, по наводној спремности на компромис, треба да се угледају и сви остали. Но, питање је колико ће и то и целокупно накнадно, истина мање уочљиво фаворизовање Тихића спрам свог нешто тврђег страначког колеге Бакира Изетбеговића, а посебно у односу на Хариса Силајџића – моћи учврстити Тихићеву позицију у бошњачком бирачком телу уочи општих избора 2010. године.

Могло би се рећи да је Тихић закључио (заједно са својим политичким менторима?) да је сада време да заузме тврђи политички курс не би ли оснажио свој и ослабио утицај Силајџића, Изетбеговића и осталих. То се јасно манифестовало иницијативом СДА да блокира рад Већа народа РС, те да се послужи повременим блокадама у институцијама БиХ. Чињеница да су на те потезе/политичке поруке СДА странци у БиХ реаговали млако упућује на изванредан степен њиховог разумевања за ову врсту политичког екстремизма, упркос томе што су, с друге стране, сваку мало оштрију изјаву српских политичара сврставали у «негативну реторику». Чини се да таквим аршинима страни «господари» покушавају да реше и свој и унутарбошњачки проблем: не би ли се из међубошњачког сукоба, поред јасног српског и хрватског става, изнедрио и један

снажан реалистичан бошњачки политички приступ «евроатлантским интеграцијама» БиХ.

Овде се, пак, неминовно намеће питање могућности успеха те «мисије», тим пре што је замишљена на кратке стазе – као и много шта друго што су до сада странци смишљали у и за БиХ – и што може донети резултат другачији од очекиваног. Уосталом, управо су стране дипломате пре скоро три године закључиле да им се својевремена политичка инвестиција у Милорада Додика баш и није вратила на начин на који су замислили. То је само један упечатљив пример који указује да ће и странци, али и српски и хрватски политичари, морати да рачунају и на нешто другачије ефекте од очекиваних у тој својеврсној «пацификацији» босанским муслимана; који би се, рецимо, могли испољити снажнијим звуком Тихићеве «корак по корак» политике или, пак, нененадним јачањем Силајџићевог утицаја или можда порастом утицаја неког другог политичара са склоностима ка брзим, интервенционистичким решењима у правцу снажне централизације БиХ.

У контексту поменуте «мисије» донекле се може разумети отворена понуда Милорада Додика о престанку РС на брзо учлањење у НАТО; и можда зато та понуда, коју је опозиција осудила као непристојну, није представљала Додиков политички салто мортале. Али, ни Додикова рачуница није превише сложена: својом понудом он се, изгледа, потрудио да пошаље поруку да може сам да одлучи чак и у име огромне већине својих сународника који се противе уласку у НАТО, уколико би заузврат добио гаранцију да НАТО неће бити ништа више од средства одбране спољних граница БиХ, с тим да ни он сам више не би политички «нападао» те границе из правца Бањалуке. Водећи српски политичар тиме, заправо, покушава да у једном замаху прекине читав низ оптужби за наводни сецесионизам, које не долазе само из Сарајева, већ мало-мало па пристигну и са иностраних адреса. Уосталом, предстојећа септембарска НАТО вежба у околини Бањалуке требало би, изгледа, да послужи најпре тој сврси: да српске власти покажу да су поуздан партнер, односно да су у стању да гарантују безбедно окружење за одржавање показне вежбе војне алијансе, коју локално становништво, у најмању руку, неће дочекати ни са приближном дозом одушевљења која би вежбаче сачекала с оне стране међуентитетске линије.

Но, чак и кад би БиХ и РС у њој већ сутра биле примљене у НАТО савез – а испуњавају далеко већи број услова од услова за пријем у ЕУ – проблем стабилизације политичких прилика у БиХ неће бити много мањи. Осигурана страним војницима, са високим степеном међунационалног неповерења и већом етничком дистанцом међу младима него међу старијим људима, БиХ ће остати дубоко подељена земља. Србе у РС неће превише занимати шта о њима мисле у Сарајеву све док буду на миру сами могли да одлучују о својој судбини и о унутрашњем развоју РС, притом се нужно користећи и полулама

власти у том истом Сарајеву. И то под условом да Бошњаци, без много гунђања, прихвате концепт којем је пре неки дан британски «Индипендент» дао име и смисао у једној згодној реченици: «балканска Белгија – аранжман без љубави, рођен из геополитичке нужности». Готово да је и симболика потпуна: баш као и земља европске престонице, тако је и БиХ земља са два ентитета и три народа. Још само да прође која стотина година од последњег рата међу народима у «балканској Белгији», па да и она, онда, у сопственом миру дочека да уђе у «велику европску породицу». Уколико се ова, у међувремену, са собом не разиђе или, пак, не успостави нешто другачије породичне односе. До тада, БиХ ће више личити на плутајућу евроатлантиду, земљу која може ишчезнути чим дође до прве веће расправе у «великој породици».